

FOCUS NR. 41

Recente evolutie van de inkomens in Brussel op wijkniveau

JEAN-PIERRE HERMIA EN PIERRE-PHILIPPE TREUTENS

Sinds de jaren 2000 zijn de inkomens van de Brusselaars over het algemeen minder gestegen dan in de andere twee gewesten van het land. Maar geldt dit voor alle wijken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest? Deze Focus van het BISA schetst de geografie van de inkomens in het Gewest en hun evolutie tussen 2006 en 2016.

Inleiding

Historisch gezien heeft Brussel vanaf de 19de eeuw een zeer belangrijke residentiële ontwikkeling gekend. Dit gebeurde in een uitdijende beweging binnen het gebied dat nu het BHG (→ [Glossarium](#)) vormt. De sociale dualiteit die aanvankelijk bestond binnen de Vijfhoek (→ [Glossarium](#), ①) – welgestelden in de hoger gelegen gebieden, arbeidersklassen in het dal – heeft zich voortgezet bij deze uitdijende beweging vanuit de binnenstad (Kesteloot en Loopmans, 2009). De wijken in ontwikkeling in het zuiden en het oosten trokken de meest welgestelde Brusselaars aan. Anderzijds concentreerden de wijken rond het Kanaal en de industriezone de meest kansarme inwoners van Brussel.

Na de Tweede Wereldoorlog vond de bevolkingsgroei vooral plaats in de suburbane ruimte (Kesteloot en Loopmans, 2009). De nieuwe woningen die in de rand (grotendeels buiten het BHG) werden gebouwd, waren voornamelijk bestemd voor de midden- en hogere klasse, die zo de stad konden verlaten. Binnen het BHG bleven vooral de inwoners met lagere inkomens achter, die niet over de financiële draagkracht beschikten om het BHG te verlaten. De minst welgestelden kwamen terecht in de meer centraal gelegen arbeiderswijken van de arme sikkal (→ [Glossarium](#), ①).

In het begin van de 21ste eeuw kende het BHG een nieuwe demografische groei, die leidde tot een dichtere bevolking in de wijken van de arme sikkal. Dit ging gepaard met gentrificatie (→ [Glossarium](#)) in andere wijken (Wayens *et al.*, 2009).

Wat is er sindsdien gebeurd? Van 2006 tot 2016 was de stijging van de inkomens van de inwoners globaal genomen minder groot in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan in het Vlaams of Waals Gewest. Deze minder gunstige tendens wordt waargenomen ongeacht de keuze¹ van de indicator of de gegevensbron. Maar hoe evolueren de inkomens in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op wijkniveau?

Deze Focus maakt deel uit van een ruimer onderzoek dat de recente evolutie van de inkomens op het niveau van de Brusselse wijken wil begrijpen en verklaren. De doelstelling van deze Focus is specifiek de **beschrijving van de evolutie van de inkomens in Brussel op wijkniveau** tussen 2006 en 2016². Daartoe wordt de geografie van de mediane inkomens (→ [Kader 1](#)) geanalyseerd voor de jaren 2006 en 2016, samen met hun relatieve evolutie in dit interval van 10 jaar. Om de analyse te verrijken werd ook de geografie van de evolutie van een andere inkomensindicator, het derde kwartiel, onder de loep genomen.

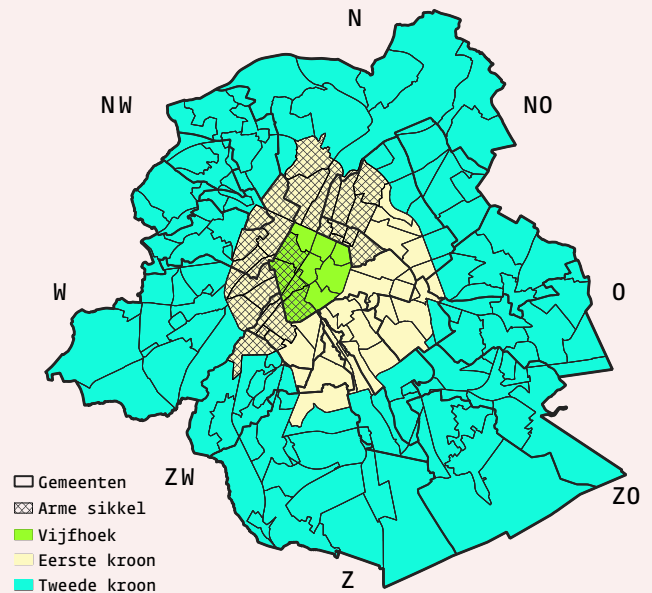
1. Mediaan inkomen per wijk, gebaseerd op de fiscale statistieken

De inkomensstatistieken die in deze Focus worden gepresenteerd, zijn samengesteld op basis van de database van de fiscale inkomens van Statbel. De kenmerken van deze database en haar bron worden samen met hun voordelen en beperkingen gedetailleerd beschreven in de **Focus nr. 14 van het BISA** (BISA, 2016).

De belangrijkste statistische indicator die in deze Focus wordt gebruikt, is het **mediane totale netto belastbaar inkomen van de aangevers, per wijk, voor de inkomensjaren 2006 en 2016**. Wat betekent dat precies?

- **Totaal netto belastbaar inkomen:** inkomen dat als basis dient voor de berekening van de verschuldigde belasting. Het is de som van alle aangegeven belastbare inkomsten³ min de aftrekbare uitgaven. Het verschilt, naargelang van het geval, meer of minder van het budget dat de mensen werkelijk hebben om van te leven (→ **Focus 14**).
- **Mediaan:** dit is het inkomen in het midden van de statistische reeks wanneer de waarnemingen in oplopende volgorde worden gerangschikt (→ **Kader 2**).
- **Aangevers:** de database die gebruikt werd voor het opstellen van deze statistiek is oorspronkelijk georganiseerd 'per aangifte': elke regel van de database komt overeen met de informatie van een aangifte van personenbelasting. Een aangifte kan dus het inkomen van twee personen weergeven, voor gehuwden of wettelijk samenwonenden, of dat van één persoon in alle andere gevallen. Een regel in de database kan bijgevolg betrekking hebben op twee aangevers of op slechts één. De database is aangepast om vertekeningen te voorkomen als gevolg van de berekening van de inkomensstatistieken zonder onderscheid tussen de aangiften met de inkomsten van twee personen en de aangiften met de inkomsten van slechts één persoon. Het resultaat is dus een mediaan inkomen van de aangevers en niet een mediaan inkomen van de aangiften.
- **Per wijk:** de woonplaats van de aangevers komt overeen met hun wettelijke verblijfplaats op 1 januari van het aangiftejaar. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) is opgedeeld in 145 wijken (①), waarvan er 117 in deze Focus worden geanalyseerd⁴.
- **Inkomensjaren 2006 en 2016:** de in aanmerking genomen aangiften werden in 2007 en 2017 bij de FOD Financiën ingediend en hebben betrekking op de inkomsten van respectievelijk 2006 en 2016.

① REFERENTIEKAART VAN DE 145 BRUSSELSE WIJKEN: ARME SIKKEL EN STEDELIJKE KRONEN

Voor de duidelijkheid wordt het mediane totale netto belastbaar inkomen van de aangevers in het vervolg van deze Focus gewoon het mediane inkomen genoemd.

Verder zijn de **effecten van de inflatie geneutraliseerd** door de mediane inkomens per wijk aan te passen aan de evolutie van de index van de consumptieprijzen. De prijsstijgingen veroorzaakt door inflatie beïnvloeden immers de koopkracht van de huishoudens. Wanneer de inkomens van de huishoudens stijgen maar de prijzen sneller stijgen dan de inkomens, daalt de koopkracht van de huishoudens. De neutralisering die in de Focus wordt toegepast, maakt dus een betere beoordeling mogelijk van de 'reële' stijging van de inkomens van de Brusselse aangevers. In deze Focus zijn alle inkomenscijfers daarom uitgedrukt in euro tegen constante prijzen, berekend met de prijzenindex van 2013 als referentie. **Kader 3** behandelt de beperkingen van deze vorm van mediaan inkomen als indicator van de levensstandaard.

Bovendien werden mensen met een totaal netto belastbaar **inkomen gelijk aan nul**⁵ uit de database **geweerd** om de inkomensstatistieken per wijk op te stellen voor deze Focus. Waarom? Het aantal aangevers met een nulinkomen is niet te verwaarlozen, vooral niet in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en achter het nulinkomen van deze personen gaat doorgaans een positief reëel inkomen schuil (BISA, 2016). Door deze aangevers⁶ met een nulinkomen uit te sluiten uit de statistieken, kan men deze statistieken gemakkelijker als indicatoren van de levensstandaard interpreteren. **Kader 4** gaat in op deze aangevers met een nulinkomen.

Een zeer duidelijke geografie van de mediane inkomens in 2006 en 2016

In 2006 bedroeg het mediane inkomen van de Brusselaars 16.455 euro⁷, 19% minder dan in het Vlaams Gewest (19.541 euro) en 9% minder dan in het Waals Gewest (17.919 euro). Op het niveau van de Brusselse wijken varieerde⁸ het tussen 12.200 en 22.000 euro. In 2016 bedraagt het mediane inkomen van de Brusselaars 16.843 euro, 21% minder dan in het Vlaams Gewest (20.407 euro) en 13% minder dan in het Waals Gewest (19.004 euro). Het varieert⁹ tussen 13.500 en 23.000 euro in de Brusselse wijken.

De geografie van de mediane inkomens in 2006 (2) vertoont een zeer grote overeenkomst met die van 2016 (3). Zowel in 2006 als in 2016 is de ruimte van de Brusselse wijken sterk gestructureerd, met een duidelijk verschil tussen:

- De wijken van de westelijke en noordelijke eerste kroon (→ Glossarium, 1), waar de mediane inkomens het laagst zijn. Dit zijn met name de wijken van de arme sikkels, van Vorst tot Sint-Joost-ten-Node, maar ook de aangrenzende wijken. Van zuid naar noord bestrijkt dit het noorden van Vorst, de meeste wijken van Sint-Gillis, het oosten en het centrum van Anderlecht en Sint-Jans-Molenbeek, het oosten van Koekelberg, het zuiden van Laken, alle wijken van Sint-Joost-ten-Node, het westen van Schaarbeek. Ook de wijken in het zuidwesten van de Vijfhoek, het noorden van Elsene en het westen van Etterbeek hebben lage mediane inkomens.
- De wijken van de tweede kroon (→ Glossarium, 1) en vooral van het zuidoostelijke kwadrant, waar de mediane inkomens het hoogst zijn. Het gaat met name om de gemeenten Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Oudergem, Sint-Pieters-Woluwe, het zuiden en het oosten van Vorst, het zuiden en het westen van Elsene, het oosten van Etterbeek, bijna de volledige gemeente Sint-Lambrechts-Woluwe en het oosten van de Vijfhoek.

2. Mediaan inkomen of gemiddeld inkomen?

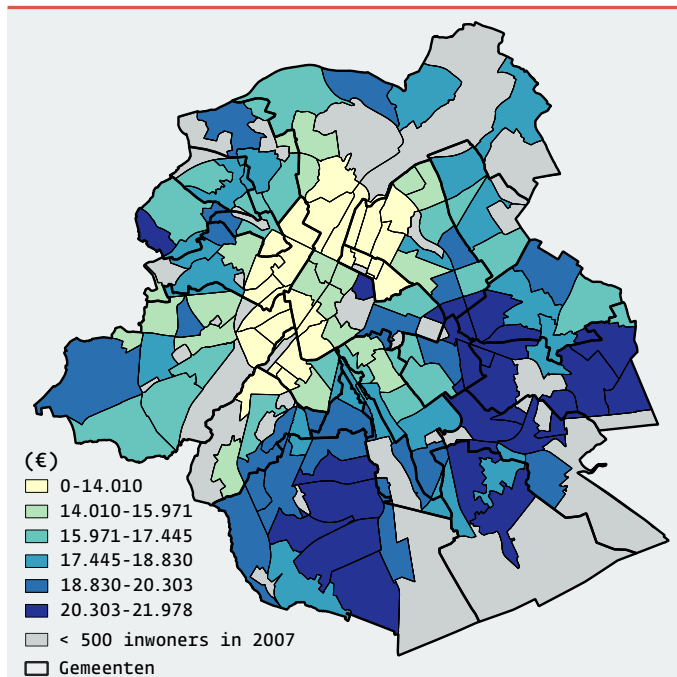
De analyses van de inkomens van de huishoudens en met name die van het Brussels Gewest zijn meestal gebaseerd op het gemiddelde inkomen. In deze Focus geven we evenwel de voorkeur aan het mediane inkomen (→ Kader 1). Wat zijn de verschillen tussen deze twee statistische indicatoren en waarom verkiezen wij het mediane inkomen?

Het **gemiddelde inkomen** wordt berekend door het totale inkomen van een bepaalde populatie (bv. een gewest of een wijk) te delen door het aantal getelde statistische eenheden (huishoudens, inwoners, aangevers enz.). Het heeft het voordeel dat het gemakkelijk te berekenen is en men niet het precieze inkomen van elke statistische eenheid moet kennen. Daarom is het de indicator die het vaakst in inkomensanalyses wordt gebruikt. Anderzijds heeft het als nadeel dat het zeer gevoelig is voor extreme waarden, d.w.z. de aanwezigheid van statistische eenheden met zeer lage of zeer hoge inkomens.

Het **mediane inkomen** wordt berekend door de statistische eenheden van een populatie in oplopende volgorde te rangschikken volgens het bedrag van hun inkomen¹⁰. Het mediane inkomen wordt dan bepaald als dat van de statistische eenheid in het midden van de zo verkregen distributie. Met andere woorden, de ene helft van de bevolking heeft een inkomen onder dit mediane inkomen, terwijl de andere helft een hoger inkomen heeft. Deze statistiek heeft het nadeel dat hij de kennis van het inkomen van alle statistische eenheden vereist, maar het voordeel dat hij veel minder gevoelig is voor extreme waarden dan het gemiddelde.

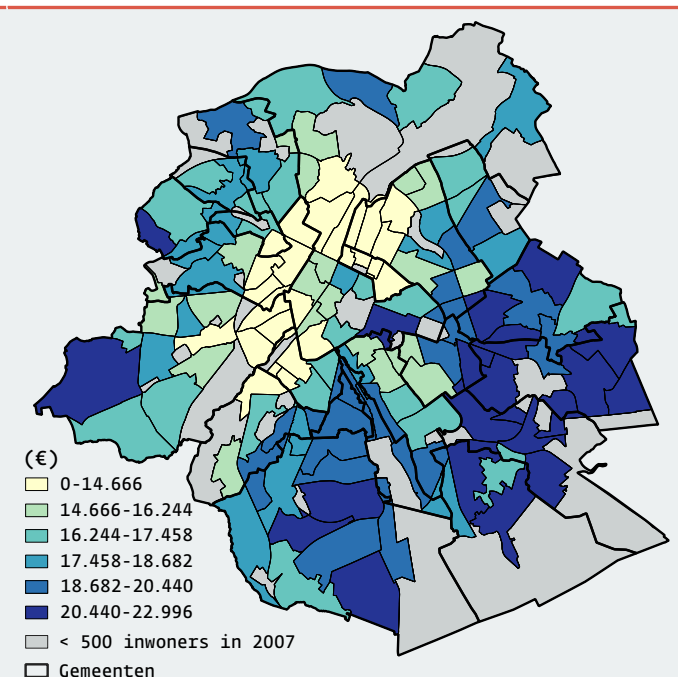
Aangezien het BISA toegang heeft tot het exacte inkomen van elke aangever, kiezen we voor het mediane inkomen in plaats van het gemiddelde inkomen om in deze Focus het inkomensniveau in elke wijk te illustreren. Dit beperkt de invloed van de zeer hoge inkomens die aangegeven worden door een klein aantal aangevers in bepaalde wijken.

2 MEDIAAN INKOMEN PER WIJK IN 2006

Bron: BISA & Statbel (Fiscale statistiek van de inkomens, Rijksregister)

3 MEDIAAN INKOMEN PER WIJK IN 2016

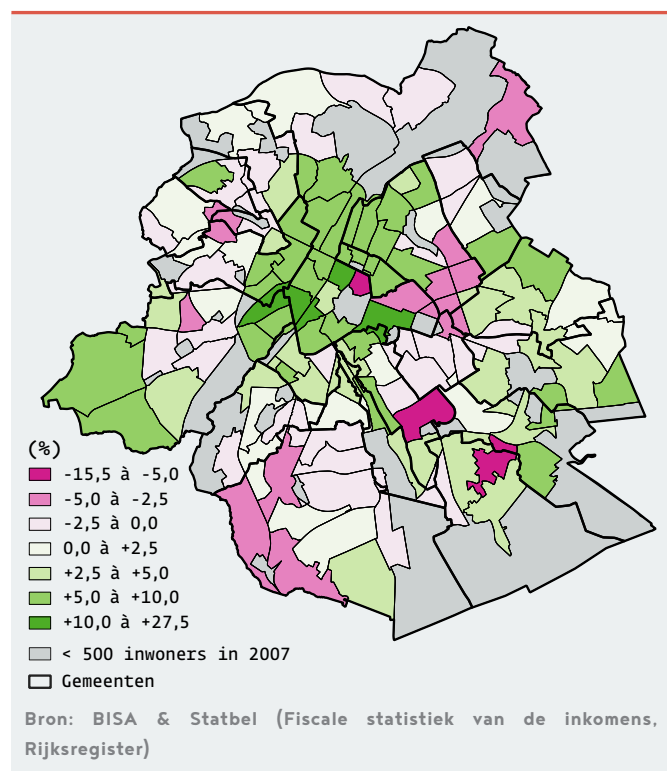
Bron: BISA & Statbel (Fiscale statistiek van de inkomens, Rijksregister)

De mediane inkomens zijn veeleer intermediair in de gehele westelijke rand van het BHG, van het oosten van Anderlecht tot Neder-Over-Heembeek, ten westen van Sint-Jans-Molenbeek en Koekelberg, Sint-Agatha-Berchem, Ganshoren, een groot deel van Jette en ten noorden van Laken. Ten slotte hebben ook Haren, Evere en het oostelijke deel van Schaarbeek intermediaire mediane inkomens.

Een stijging van de mediane inkomens in de arme sikkel, maar elders contrasterende trends

Tussen 2006 en 2016 stijgt het mediane inkomen in het BHG na inflatiecorrectie met 2,4 procent. Dit is minder dan in het Vlaams (+4,4%) en het Waals Gewest (+6,1%). Binnen het BHG is het in 74 wijken, twee derde van het totaal, toegenomen en in 43 wijken afgenomen.

4 RELATIEVE EVOLUTIE VAN HET MEDIANE INKOMEN PER WIJK TUSSEN 2006 EN 2016

Geografisch gezien, stijgt het mediane inkomen in veel wijken van de eerste kroon (4):

- Dit is het geval voor alle wijken van de arme sikkel, van Vorst tot Sint-Joost-ten-Node over het westen van de Vijfhoek. Dit zijn de wijken met de laagste mediane inkomens in 2006.
- Alle wijken van de Vijfhoek, behalve Onze-Lieve-Vrouw-ter-Sneeuw.
- Andere wijken direct grenzend aan de arme sikkel, in Jette, Laken, Sint-Gillis en Schaarbeek.
- De Europawijk en heel het noorden van Elsene.

In de tweede kroon stijgt het mediane inkomen in bijna alle wijken van de twee Woluwes, in Oudergem, maar ook in sommige wijken van Anderlecht en Evere. In de meeste gevallen gaat het om wijken waar de mediane inkomens in 2006 al hoog waren.

Bij de wijken die hun mediane inkomen tussen 2006 en 2016 zagen dalen, vinden we:

- Veel wijken in de westelijke periferie van de arme sikkel, van Anderlecht tot Laken over Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Agatha-Berchem, Ganshoren, Koekelberg en Jette. Dit zijn vaak wijken met in 2006 een intermediair tot laag mediaan inkomen;
- Wijken die op de grens liggen tussen de eerste en de tweede kroon, in Vorst, Elsene, Schaarbeek en vrijwel heel Etterbeek, samen met een meerderheid van de wijken van Ukkel, het noorden van Evere en Haren. In het geval van Ukkel en het gebied rond de Tervurensepoort betreft het wijken met een hoog inkomen in 2006.

De belangrijkste vaststelling uit deze analyse van de evolutie van het mediane inkomen tussen 2006 en 2016, heeft betrekking op de arme sikkel. Deze zone lijkt haar specifieke karakter voor een deel te verliezen: dankzij de duidelijk positieve evolutie van het mediane inkomen, neemt het verschil met het mediane inkomen van de andere wijken van het BHG af. Bevestigen andere indicatoren deze vaststelling?

3. Het mediane belastbare inkomen van de aangevers als indicator van de levensstandaard? Ja, maar ...

Het mediane belastbare inkomen van de aangevers in een wijk is ongetwijfeld een relevante indicator voor de inschatting van de levensstandaard van de bewoners van die wijk en de evolutie ervan, op een fijne geografische schaal. Toch moeten we onthouden dat deze indicator **vertekeningen** kan vertonen die inherent zijn aan de database. Enkele van de belangrijkste factoren die tot voorzichtigheid aanzetten zijn:

- De beperkingen van het belastbare inkomen als indicator van het budget waarover de huishoudens werkelijk beschikken: bepaalde soorten inkomsten worden niet in aanmerking genomen (leefloon, kinderbijslag, salarissen van personen die voor internationale organisaties werken enz.) of worden onderschat (beroepsinkomsten van zelfstandigen, inkomsten uit onroerend goed, inkomsten uit roerende goederen enz.), en de belastingen zijn nog niet van het inkomen afgetrokken (BISA, 2016).
- Het feit dat men naar de individuele aangevers kijkt en niet naar de huishoudens. De analyses van de levensstandaard richten zich meestal op het niveau van de huishoudens, omdat de inkomsten en uitgaven meestal worden gedeeld en de verschillende leden van eenzelfde huishouden eenzelfde levensstandaard hebben. In het ruimere onderzoekskader van deze Focus wordt de voorkeur gegeven aan het individuele niveau, om vervolgens analyses te kunnen maken van de rol van de demografische bewegingen in de evolutie van het mediane inkomen per wijk.
- Het feit dat geen rekening wordt gehouden met de aangevers met een nulinkomen, die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest talrijk zijn (→ Kader 4).

Voorzichtigheid is dus geboden bij het **interpreteren van de analyses** in deze Focus wat betreft de **levensstandaard**.

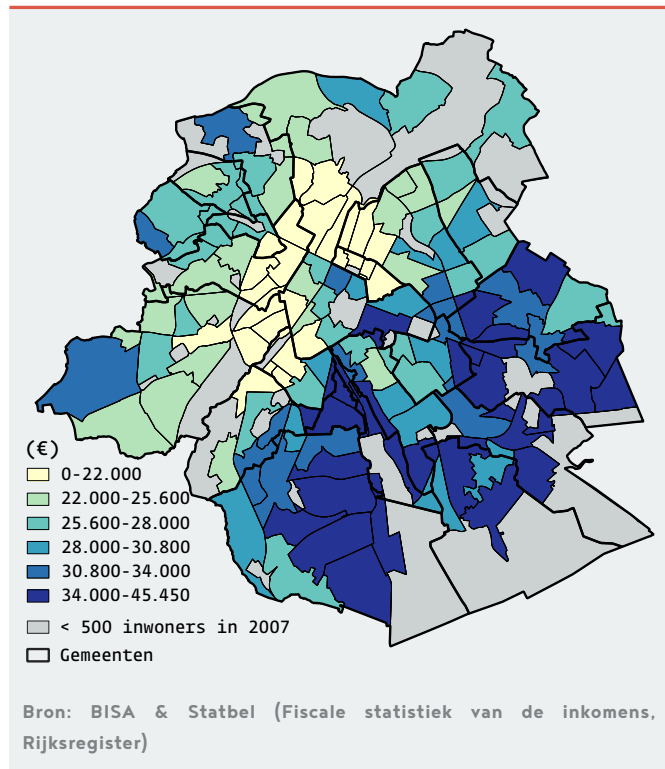
De evolutie van het derde kwartiel bevestigt dat de arme sikkkel aan specificiteit verliest

Zoals in de inleiding vermeld, maakt deze Focus deel uit van een ruimer onderzoek dat de recente evolutie van de inkomens in Brussel op wijkniveau wil begrijpen en verklaren. Daartoe werden, naast het mediane inkomen, verschillende statistische indicatoren getest (kwartielen en Gini-index¹¹).

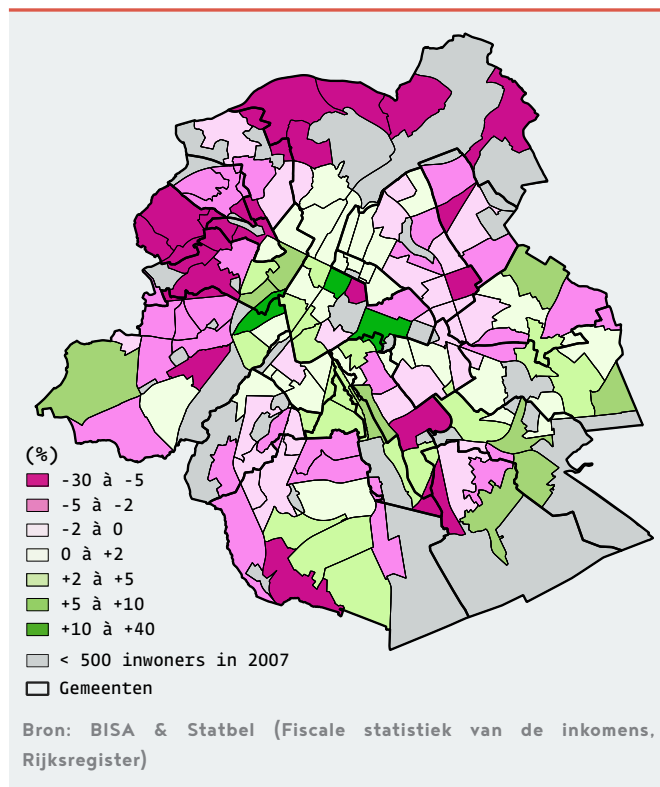
Het derde kwartiel (K3) (→ [Glossarium](#)) levert hier de interessantste inzichten op en vormt een aanvulling op die verschaft door het mediane inkomen. Deze indicator maakt het mogelijk de omvang van de aanwezigheid van mensen met hogere inkomens in een wijk in te schatten. Globaal genomen is de ruimtelijke verdeling van het derde inkomenskwartiel in 2016 (5) vergelijkbaar met die van het mediane inkomen (3), met een arme sikkkel waarin de laagste waarden geconcentreerd zijn. Toch is de structurering van de Brusselse ruimte hier nog duidelijker:

- Alle hoogste K3's bevinden zich in een breed zuidoostelijk kwadrant, van Sint-Lambrechts-Woluwe tot Ukkel, dat duidelijker naar voren komt dan bij het mediane inkomen.
- De wijken aan de noordelijke en westelijke rand van de arme sikkkel hebben intermediaire tot lage K3's (in tegenstelling tot het mediane inkomen, waarvoor de waarden veeleer intermediair waren).

5 DERDE INKOMENSKWARTIEL (K3) PER WIJK IN 2016

6 RELATIEVE EVOLUTIE VAN HET DERDE INKOMENSKWARTIEL (K3) PER WIJK TUSSEN 2006 EN 2016

Tussen 2006 en 2016 is het K3 toegenomen in de wijken van de arme sikkkel (6). Dit is echter vrij beperkt, aangezien het in de meeste gevallen nauwelijks positief is. In de arme sikkkel is het bedrag waarboven het hoogste kwart van de aangevers (met de hoogste inkomens) zijn inkomen heeft, dus licht gestegen.

Daarentegen daalt het K3 vrij sterk in bijna alle wijken ten westen en noorden van de arme sikkkel. Dit is ook het geval in Evere en de oostelijke helft van Schaarbeek, en in een groot deel van Vorst en Ukkel. In deze wijken is het bedrag waarboven het hoogste kwart van de aangevers (met de hoogste inkomens) zijn inkomen heeft, dus gedaald.

De geografie van de relatieve evolutie van het K3 (6) verschilt dus enigszins van die van het mediane inkomen (4). Niettemin komen uit de vergelijking tussen de twee kaarten twee elementen vrij duidelijk naar voren:

- In de wijken van de arme sikkkel zijn de mediane inkomens tussen 2006 en 2016 vrij sterk gestegen, met een matige stijging van het K3.
- De wijken ten noorden en ten westen van de arme sikkkel, het oosten van Schaarbeek, Evere en delen van Vorst en Ukkel kennen een algemene en vrij sterke daling van het K3 tussen 2006 en 2016. Hun mediane inkomen vertoont contrasterende en vaak neerwaartse evoluties, maar in het algemeen zijn de dalingen aanzienlijk gematigder dan voor het K3.

Deze twee elementen wijzen erop dat de arme sikkkel voor een deel zijn specifieke karakter verliest voor de twee geanalyseerde inkomensindicatoren, met name tegenover de wijken die er in het noorden en het westen aan grenzen. Dit betekent dat **de inkomensverschillen tussen de arme sikkkel en deze aangrenzende wijken tussen 2006 en 2016 kleiner zijn geworden**.

Hoe kunnen we meer in het algemeen deze inkomensevoluties op wijkniveau verklaren? Zoals Wayens *et al.* (2009) reeds aanstipten, is de interpretatie van de inkomensevolutie per

wijk complex. Een stijging kan bijvoorbeeld het gevolg zijn van:

- de verbetering van het lot van de oorspronkelijke bewoners,
- en/of
- de vervanging van een deel van die bewoners door nieuwkomers met een hoger inkomen¹².

Er zijn dus bijkomende analyses nodig om deze evolutie van de inkomens te kunnen interpreteren.

4. Wie zijn de aangevers met een nulinkomen? Waar wonen ze?

Van de 896.620 aangevers die op 1 januari 2015 in het BHG woonden, hadden 185.597 een totaal netto belastbaar inkomen gelijk aan nul. Dit komt neer op meer dan één op de vijf aangevers. De koppeling van de database van de fiscale inkomens aan een uittreksel uit het Rijksregister¹³ maakt het mogelijk om iets meer inzicht te krijgen in deze aangevers met een nulinkomen.

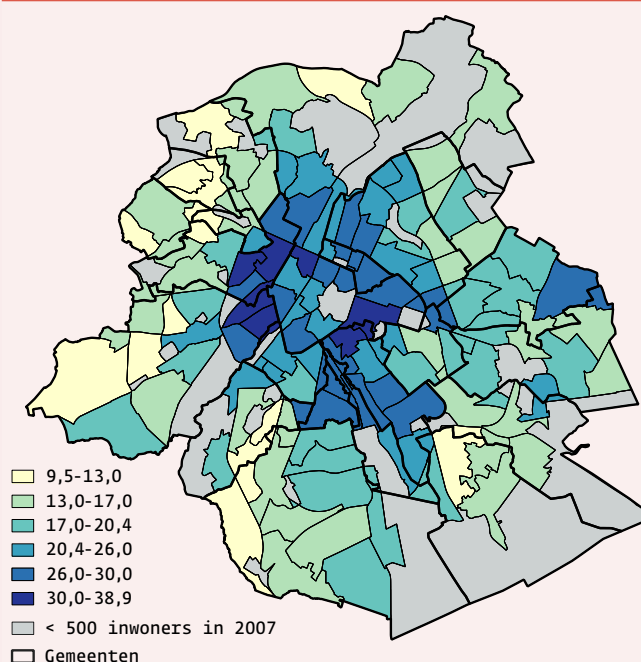
Hun aandeel in de Brusselse wijken varieert van 9,5% tot het viervoud daarvan, 38,8%. Ze zijn over het geheel genomen talrijk in de centrumwijken (Vijfhoek) en in de eerste kroon, waar ze in de overgrote meerderheid van de gevallen meer dan 20% van de aangevers vertegenwoordigen. In Begijnhof-Diksmuide, in de Europawijk en in Matonge vertegenwoordigen ze meer dan 35% van de aangevers.

Zij zijn in verhouding minder talrijk in de wijken van de tweede kroon¹⁴ en meer in het bijzonder in het westelijke deel van het Gewest, waar ze ongeveer 10% van de aangevers vertegenwoordigen. Dit bevestigt dus dat de representativiteit van de fiscale statistieken niet ruimtelijk neutraal is, zoals Wayens *et al.* (2009) hadden betoogd.

Wat de sociodemografische kenmerken van deze aangevers met een nulinkomen betreft, kunnen verschillende 'standaardprofielen' worden onderscheiden:

- In de wijken van de arme sikkkel, dus in het westen van de eerste kroon, betreft het vaak gehuwde vrouwen, tussen 25 en 64 jaar oud.
- In de oostelijke wijken van de eerste kroon, waar een groot aantal buitenlanders uit de Europese Unie woont, betreft het vaak zowel mannen als vrouwen, geboren met een buitenlandse nationaliteit en afkomstig uit een land van de Europese Unie, tussen 25 en 64 jaar.
- Ten slotte merken we in de tweede kroon, naast een aanwezigheid van de eerste twee profielen, een belangrijk aandeel op van jongeren van 18 tot 25 jaar, die vaak nog bij hun ouders wonen en voornamelijk geboren zijn met een Belgische of Europese nationaliteit.

7 AANDEEL VAN DE NULINKOMENS PER WIJK IN 2014

Bron: BISA & Statbel (Fiscale statistiek van de inkomens, Rijksregister)

Deze standaardprofielen bevestigen de hypothese dat deze mensen niet volledig van financiële middelen verstoken zijn. In het eerste en derde profiel profiteren ze waarschijnlijk het vaakst van een inkomensoverdracht van andere leden van hun huishouden (echtgenoot in het eerste, ouders in het derde). Wat het tweede profiel betreft, is het waarschijnlijk dat de meerderheid van deze personen werkt voor internationale instellingen in het BHG, waardoor hun beroepsinkomsten niet belastbaar zijn in België en dus niet hoeven te worden aangegeven.

Samengevat

Deze Focus wilde een geografie opstellen van de inkomens in Brussel op wijkniveau en hun recente evolutie beschrijven. De belangrijkste gebruikte statistische indicator is het mediane inkomen van de aangevers per wijk voor de jaren 2006 en 2016. De effecten van de inflatie werden geneutraliseerd en aangevers met nulinkomens werden van de analyse uitgesloten.

In 2016 is de Brusselse geografie van de mediane inkomens zeer gestructureerd en blijft ze zeer stabiel in vergelijking met 2006, met, sterk samengevat:

- De arme sikkel, waar de wijken met de laagste inkomens geconcentreerd zijn;
- Het zuidoostelijke kwadrant, waar de inkomens het hoogst zijn, vooral in de tweede kroon;
- De wijken van de westelijke tweede kroon, met tussenliggende waarden.

Tussen 2006 en 2016 is het mediane inkomen in een meerderheid van de wijken gestegen. Het betreft voornamelijk wijken met lage mediane inkomens, in de arme sikkel, maar ook wijken met hoge inkomens, zoals in Woluwe en Oudergem. Het mediane inkomen stagneert of daalt vooral daar waar het intermediair tot laag was, ten westen en noorden van de arme sikkel (van Anderlecht tot Neder-Over-Heembeek), maar ook in Ukkel en Etterbeek, waar de inkomens hoger liggen. Men kan dus stellen dat de verschillen in mediaan inkomen tussen de arme sikkel en de wijken die er in het noorden en het westen aan grenzen, tussen 2006 en 2016 veeleer zijn afgenomen.

Hoewel ze verschilt van die van het mediane inkomen, bevestigt de geografie van de evolutie van het derde inkomenskwartiel (K3) het idee van een verlies aan specificiteit van de arme sikkel.

Glossarium en afkortingen

Arme sikkel

Gebied waar sinds meerdere decennia de op economisch vlak minder begunstigde bevolkingsgroepen zijn geconcentreerd. De arme sikkel omvat de wijken in de eerste kroon noord en west die tot de armste van het Brussels Gewest behoren en een sikkel vormen rond het stadscentrum, van Sint-Joost-ten-Node tot onder Vorst.

Gentrificatie

Proces dat verwijst naar de komst, in bepaalde wijken waar een achtergestelde bevolking woont, van een meer welvarende bevolking, vaak jonge volwassenen met een hogere culturele en/of economische status.

Gini-index

Statistische indicator die de spreiding van een variabele binnen een bevolking meet. Hij meet de mate van ongelijkheid in de verdeling van een variabele in de bevolking. De index schommelt tussen 0 en 1, waarbij 0 overeenkomt met volkomen gelijkheid en 1 met volkomen ongelijkheid.

Vijfhoek

Zone van Brussel die binnen de lanen van de kleine ring ligt. Het gaat om de stad die oorspronkelijk werd beschermd door de stadswallen. De naam van deze zone is afkomstig van de vorm van het tracé van de oude stadswallen.

Eerste kroon

Beschrijft de wijken tussen de lanen van de kleine ring en de middenring, die loopt over de Churchillaan (in het zuiden), de militaire lanen (in het oosten: Generaal Jacques, Generaal Meiser, Brand Whitlock, August Reyers, Generaal Wahis) en de spoorlijnen (in het westen).

BHG

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Derde kwartiel (K3) [of eerste kwartiel (K1)]

De waarde van een reeks die groter is dan of gelijk is aan ten minste 75% [of 25%] van de gegevens in de geordende reeks van statistische waarden. In deze Focus wordt hij geïnterpreteerd als de waarde waaronder 75% [of 25%] van de aangevers hun inkomen hebben; of met andere woorden, de waarde waarboven 25% [of 75%] van de aangevers hun inkomen hebben.

Tweede kroon

Beschrijft de wijken die het meest aan de buitenkant van de stad liggen, buiten de middenring, die loopt over de Churchillaan (in het zuiden), de militaire lanen (in het oosten: Generaal Jacques, Generaal Meiser, Brand Whitlock, Auguste Reyers, Generaal Wahis) en de spoorlijnen (in het westen).

Bibliografie

- BRUSSELS INSTITUUT VOOR STATISTIEK EN ANALYSE, TREUTENS, P.-P., 2016, Fiscale statistiek van de inkomens, een geschikte gegevensbron om de levensstandaard van de Brusselaars te meten? *Focus van het BISA*, 14, 9p.
- KESTELOOT, C., LOOPMANS, M., 2009, Sociale ongelijkheden, *Brussels Studies, Synthesenota*.
- WAYENS, B., KUMMERT, P., VAN HAMME, G., VANDERMOTTEN, C., et al., 2009, *De dynamiek van de Brusselse wijken (1981-2006)*.

Noten

1. Gemiddeld beschikbaar inkomen per inwoner in de gewestelijke rekeningen en totaal netto belastbaar inkomen of inkomen na belasting, gemiddeld of mediaan, per inwoner, aangever of aangifte, in de fiscale statistiek van de inkomens. Deze verschillende indicatoren en gegevensbronnen worden toegelicht in de [Focus 14 van het BISA](#).
2. Het aanslagjaar 2017 voor de inkomsten van 2016 is het recentste fiscale gegeven waarover wij tijdens het opstellen van deze Focus beschikten.
3. Dit bedrag is gecorrigeerd met het huwelijksquotiënt, een belastingmaatregel om de belastingdruk te verlichten op echtgenoten en wettelijk samenwonenden die gezamenlijk worden belast. Het maakt het mogelijk om aan de partner meteen zeer laag of zelfs onbestaand beroepsinkomen een deel van het beroepsinkomen van de andere partner toe te wijzen.
4. Alleen de wijken met meer dan 500 inwoners in 2007 zijn in deze studie opgenomen. Wijken die deel uitmaken van industriezones, spoorwegzones, groene ruimten, begraafplaatsen en de Koningswijk werden bijgevolg buiten beschouwing gelaten, aangezien zij in 2007 elk minder dan 500 inwoners telden.
5. Gemakshalve noemen wij deze aangevers met een totaal netto belastbaar inkomen gelijk aan nul aangevers met een nulinkomen.
6. Statbel past een soortgelijke bewerking toe, maar dan op het niveau van de aangiften en van het totale netto belastbaar inkomen, voor de meeste statistieken die het publiceert over de fiscale inkomens.
7. Alle bedragen zijn hier uitgedrukt in constante euro, tegen de prijzen van 2013 (→ [Kader 1](#)).
8. Het is 80% hoger in Gribaumont (Sint-Lambrechts-Woluwe, Sint-Pieters-Woluwe) dan in Kuregem Dauw (Anderlecht, Sint-Jans-Molenbeek).
9. Het is 70% hoger in Sinte-Aleidis - Mooibos (Sint-Pieters-Woluwe) dan in de Brabantwijk (Sint-Joost-ten-Node, Schaarbeek).
10. Net als het eerste en derde kwartiel van de inkomsten (K1 en K3), die later in deze Focus worden besproken.
11. De [Gini-index](#) (→ [Glossarium](#)) en zijn evolutie per wijk geven informatie over inkomensongelijkheden *binnen* de wijken. Merk op dat in de wijken van het zuidoostelijke kwadrant de inkomens het meest ongelijk verdeeld zijn, terwijl ze ten westen van de arme sikkkel het minst ongelijk verdeeld zijn. De interpretatie van het [eerste inkomenskwartiel \(K1\)](#) (→ [Glossarium](#)) per wijk en van zijn evolutie is complexer wegens de kenmerken van de gegevensbron. In tegenstelling tot wat meestal in de inkomensverdeling wordt waargenomen, toont de fiscale statistiek van de inkomens in alle wijken een abnormaal groot aantal mensen met een zeer laag inkomen. Dit beïnvloedt vooral de waarde van het eerste kwartiel (K1) en maakt de interpretatie ervan ingewikkelder. Deze twee indicatoren zullen in deze Focus niet in detail worden besproken.
12. En dit ten koste van een grotere heterogeniteit van de inkomens binnen de wijk.
13. Dit is een momentopname van de bevolking die op deze datum legaal in België verblijft, met uitzondering van de kandidaat-vluchtelingen.
14. Met uitzondering van de universiteitswijken (Kapelleveld, Universiteit, Erasmus), waar hun aandeel hoog is.

WETENSCHAPPELIJKE COÖRDINATIE

Astrid Romain

LEESCOMITÉ

Nathalie Clément, Xavier Dehaibe, Thomas Ermans, Amynah Gangji

LAY-OUT

Arnaud Tignol

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Astrid Romain – BISA

©2021 Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Alle rechten voorbehouden.